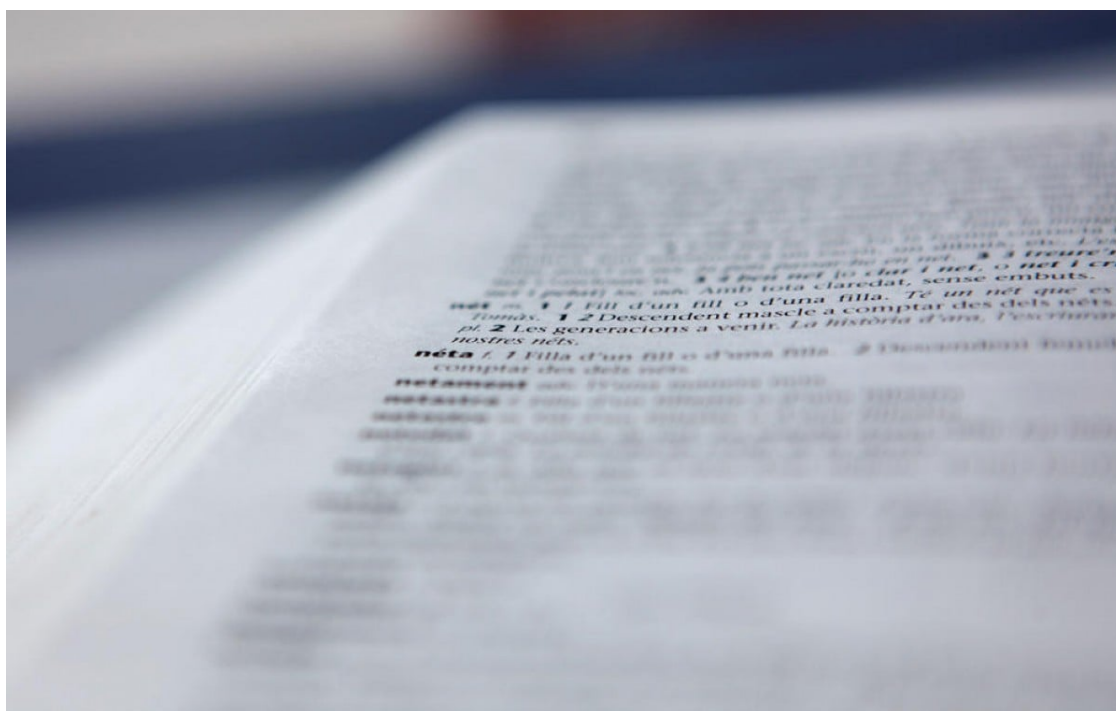

Es vol decretar un «toc de queda» o un «cobrefoc»?

La similitud amb el castellà "toque de queda" planteja el dubte de si és un barbarisme o no

També està recollit com a "senyal del lladre" | ACN

L'últim concepte que segurament esperàvem incloure al nostre vocabulari aquest 2020 era "toc de queda". Ara bé, després de mig any de pandèmia mundial i tres mesos de confinament, ens queda ja poc marge per a la sorpresa. La darrera vegada que es va sentir l'expressió a Espanya va ser durant el cop d'estat fallit del 23 de febrer del 1981. El poc ús del terme i la seva similitud amb el castellà "*toque de queda*", fa que hi hagi el dubte de si la forma és correcta o no. Sobretot després que aquests darrers dies s'hagi sentit també la paraula "cobrefoc".

Tant el DIEC com el Diccionari Català-Valencià-Balear (DCVB) recullen com a vàlida l'expressió toc de queda, sigui completa, o simplement com a "queda". Al DIEC la definició té dues accepcions: la primera parla del toc de campana que es fa servir per indicar que és hora d'anar a sopar i a dormir, i la segona, de l'avís o toc militar fet a una hora determinada en un estat de guerra o de setge pel qual es prohibeix a la població estar al carrer. El nostre toc de queda encaixaria amb aquesta darrera definició, però en un context d'excepció originat per la pandèmia.

Al DCVB hi trobem que hi apareix també com a "seny o senyal del lladre". Una referència que entronca amb la primera accepció del DIEC i que té a veure amb els mateixos orígens del terme. "Temps enrere es tocaven les campanes per indicar a la població que havia d'anar a dormir, llavors això era el toc o el senyal. Tota aquella persona que quedava circulant pel carrer passat l'avís, era considerat un lladre", explica el catedràtic en filologia catalana Narcís Garolera. D'aquí que, en català, també hi hagi l'expressió de "senyal del lladre", encara que pràcticament ja no se

sent.

Pel que fa al "cobrefoc", aquest no apareix a cap dels diccionaris de llengua catalana: ni al DIEC, ni al DCVB ni al DECat. L'únic lloc on es pot trobar és a uns versos de Josep Carner, però que segons Garolera, és una invenció de l'autor i no una paraula de l'idioma, ja que ni Coromines ni Alcover la van registrar.

Llavors, d'on surt "cobrefoc"? Seria una traducció literal del francès *couvre-feu*, i que vol dir el mateix que toc de queda. De fet, quan el president francès Emmanuel Macron va declarar fa pocs dies el toc de queda al país, va dir *couvre-feu*. L'origen torna a ser semblant al català: a l'Edat Mitjana es tocaven les campanes a la tarda perquè s'apaguessin els focs de les llars per tal de prevenir incendis domèstics. Posteriorment es va anar fent servir per referir-se a les restriccions de circulació durant la nit.

Malgrat la similitud de l'origen, la forma francesa no té cap influència en la catalana. En tot cas, sí que en té en l'expressió anglesa *curefew*, que neix d'una contracció de *couvre-feu*. Per tant, des del punt de vista del catedràtic Garolera, fer ús del terme "cobrefoc" en català és voler emprar un francesisme incorrecte per evitar una paraula que s'assembla molt al castellà. "Passa el mateix que amb taquilla, que malgrat ser una forma correcta, com que pareix treta del castellà, no hi ha manera que la gent digui taquilla i diuen *guixeta*, que és francès", explica el filòleg.

El resultat és que al final, pensant que per ser diferent del castellà el mot serà més correcte, es cau en l'error. Segons Garolera, en el català hi ha aquesta tendència a anar a buscar paraules franceses per evitar fer ús d'aquelles que ens semblen massa castellanques. Així doncs, malgrat que sembli un barbarisme, toc de queda és el terme acceptat pel diccionari.